

2.1. Algunes reflexions prèvies...

En primer lloc cal entendre el programa d'esdevenir una escola amb drets en clau de procés en evolució permanent. Això vol dir que una escola que decideix emprendre aquest repte no l'ha d'entomar de manera lineal amb la idea de partir d'una situació A, implementar un seguit d'accions per arribar a la situació B i aquí s'acaba tot.

El programa Una escola amb drets no és un producte que s'aplica i prou, sinó que promou una determinada manera d'entendre l'acció educativa. Una acció educativa que ha de ser coherent amb la promoció, protecció i vivència dels drets de la infància a l'escola, implicant tota la comunitat educativa i amb la finalitat de generar impacte transformador en el conjunt de l'escola i de la societat.

Això comporta un estat d'alerta permanent de la comunitat educativa, que ha de vetllar per garantir que això s'acompleix de manera estable i permanent: no només per aconseguir els objectius establerts, sinó per donar resposta a les eventuals necessitats no previstes inicialment però que poden sorgir en el dia a dia a l'escola com a context viu i en constant evolució.

En aquesta línia, no podem caure en l'error de reduir l'educació basada en els drets de la infància a una classe en què parlem de la Convenció sobre els Drets de l'Infant, a una activitat de participació concreta (sovint més escenificada que real), a un mural pintat pels nens i nenes, a un esdeveniment commemoratiu o a una frase que queda molt bé en el Projecte Educatiu de Centre. Tot això són exemples d'activitats que poden tenir un gran poder de reflexió crítica, però només esdevindran elements de transformació quan estiguin inserits dins d'una lògica d'intervenció més àmplia, intencional i articulada.

L'educació basada en els drets de la infància és més que la suma d'un seguit d'activitats evocadores: ha de ser el fil narratiu que doni coherència a la funció educativa que concreta l'escola.

De la mateixa manera, aquesta guia no és un llibre de receptes que dona la fórmula màgica per convertir-se en una escola amb drets.

Sí que és cert que oferim un seguit de criteris amb indicadors per tal de poder analitzar de manera objectiva quan una escola du a terme una acció educativa coherent amb els drets dels infants o no. I també fem una proposta d'itinerari orientatiu per posar en marxa el procés, que està basat en l'experiència acumulada durant la implementació del programa Una escola amb drets. Però cal entendre tant els criteris i indicadors com l'itinerari proposat com a eines al servei del procés que cada escola decideixi posar en marxa amb la finalitat de desenvolupar una acció educativa fonamentada en els drets dels infants.

Això apel·la a l'autonomia dels centres per posar en joc estratègies adaptades a les seves particularitats en l'àmbit de context que donin respostes a necessitats específiques, tot mobilitzant els recursos a l'abast, tant a dins com a fora de l'escola. També apel·la a la creativitat, ja que cada centre educatiu pot desenvolupar maneres diferents d'encarar els reptes als quals ha de fer front.

En la mateixa línia, cal que sigui un procés generador d'aliances i complicitats amb tota la comunitat educativa, que requereix un lideratge participat que inclogui i doni veu als diferents col·lectius.

A la vegada, és important posar èmfasi en l'autogestió del procés per part del centre educatiu mateix: tot i que es pugui recórrer a suports externs puntuals, la responsabilitat d'esdevenir una escola amb drets ha recaure en l'escola mateixa, i implicar-ne els equips directius, el personal docent i d'administració i serveis, l'alumnat i les famílies.

Cal ser conscients de la complexitat del procés i, consegüentment, de la necessitat de construir-lo sobre la base de la col·laboració de tothom per tal que sigui sostenible en el temps.

RESUM D'IDEES FORÇA

Esdevenir una escola amb drets...

ÉS...	NO ÉS...
Una mirada sobre els processos educatius i relacionals que tenen lloc a l'escola	Una fórmula
Procés en construcció i revisió permanent	Producte que s'aplica i s'oblida en un calaix
Pas a pas, un trànsit progressiu que parteix de la sensibilització i la presa de consciència	O tot o res Si no es fa al 100% no val la pena ni començar
Reflexió construïda de forma participativa sobre els canvis generats en la vivència dels drets dels infants	Llista de comprovació de les activitats realitzades, sense anàlisi sobre l'impacte transformador
Creativitat	Llibre de receptes
Focus obert en la globalitat del procés	Visió de túnel, focus microscòpic
Lideratge participat i cooperatiu que implica a tota la comunitat educativa des dels diferents nivells de responsabilitat	Lideratge jerarquitzat o exclusiu, uns decideixen i la resta només executen
Els nens, nenes i adolescents són socis del procés en totes les fases: hi participen activament i la seva veu és escoltada i tinguda en compte	Els nens, nenes i adolescents fan el que els adults decideixen i la seva participació (si existeix) és purament estètica
Construcció d'aliances, sumar forces, sensibilitzar, convèncer	Imposar des de dalt, obligar a fer sense treballar els motius
Adaptació al context, a les pròpies necessitats, als recursos disponibles	Uniformitat, estandardització
Autopilotatge i validació interna consensuada amb tota la comunitat educativa: el projecte és iniciat, posat en marxa i avaluat de manera autogestionada.	Pilotatge i validació externa: dependència de recursos externs a la comunitat educativa: han de venir de fora a fer-nos el projecte